

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ZAMAN YÖNETİMİ DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARIN AKADEMİK BAŞARI İLE İLİŞKİSİ

Dr. Ramazan ERDEM

Fırat Üniversitesi Sağlık Hizmetleri M.Y.O. / Elazığ

Yrd. Doç. Dr. Edibe PİRİNÇCİ

Fırat Üniversitesi Sağlık Hizmetleri M.Y.O. / Elazığ

Dr. Elif DİKMETAŞ

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Hizmetleri M.Y.O. / Ankara

I. GİRİŞ

Çağımızda zaman yetersizliği, hemen hemen bütün insanların ortak problemidir. Özellikle profesyonel çalışma içindekiler, sınırlı zamanda bir çok işi yapmak durumundadırlar. Belli bir sürenin sonunda yapılması gerekli işlerin bitirilememiş olması, insanları zamanı değerlendirme konusunda tekrar düşünmeye itmektedir. Bu yüzden günümüzde zaman yönetimi konusu, kişisel gelişim konuları içinde liste başı olmaya devam etmektedir.

Zaman yönetimi, kişinin özel ve iş hayatında amaçlarına etkili ve verimli bir şekilde ulaşabilmesi için planlama, organize etme ve kontrol etme gibi yönetim fonksiyonlarını kendi faaliyetlerine uygulama sürecidir (Erdem, 1999: 27). Zaman, insanların çok çalışarak artıracabilecekleri bir kaynak değildir. Zaman yönetiminin amacı sınırlı olan zamanı artırmak değil, sınırlı zaman içinde yapılan faaliyetlerin niteliğini artırmaktır.

Öğrenciler ders programlarını takip etme, sınavlara sistemli bir şekilde hazırlanma, ders dışı çeşitli kurslara katılma ve diğer faaliyetler için zamanı iyi değerlendirmek durumundadırlar. Yapılan araştırmalarda olumlu zaman yönetimi davranışlarının öğrencilerin akademik başarısını etkilediği ortaya konmuştur (Misra and McKean, 2000; Campbell and Svinson, 1992; Britton and Tesser, 1991; Macan et al., 1990). Zaman yönetimini olumsuz yönde etkileyen davranışlar önemli bir stres ve kötü akademik performans kaynağı olarak değerlendirilmektedir (Macan et al., 1990: 760).

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada öğrencilerin zaman yönetimi davranışlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi ve bu davranışlarla akademik başarılar arasındaki ilişkinin ortaya konması amaçlanmaktadır.

Buna göre, araştırmanın problemini, “öğrencilerin zaman yönetimi davranışları nasıldır?” “zaman yönetimi davranışlarıyla akademik başarılar arasında ilişki var mıdır?” oluşturmaktadır.

168 ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ZAMAN YÖNETİMİ DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARIN AKADEMİK BAŞARI İLE İLİŞKİSİ

1.2. Varsayımlar

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin bilgi toplama aracı olarak kullanılan anket sorularına verdikleri cevaplar gerçek durumu yansıtmaktadır.

1.3. Sınırlamalar

Araştırmanın çalışma evrenini Fırat Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu öğrencileri oluşturduğu için, sonuçlar bu evrenin özelliklerini tanımlamaktadır. Araştırmanın genelleştirilebilmesi için daha geniş çaplı örneklem üzerinde çalışılması gerekir.

II. YÖNTEM

2.1. Evren ve Örneklem

Fırat Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu ile Hacettepe Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu bünyesindeki Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik, Radyoloji, Tıbbi Laboratuvar ve Anestezi programlarında okuyan öğrenciler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırma için ayrıca örneklem seçilmemiş, anket uygulandığı sırada sınıfta bulunan tüm öğrenciler araştırma kapsamına alınmıştır.

2.2. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada öğrencilerin zaman yönetimi davranışlarını ölçmek için kullanılan anket formu, zaman yönetimi ile ilgili literatür taranarak yazarlar tarafından hazırlanmıştır (Macan et. al., 1990; Macan, 1994; Erdem ve Kaya, 1998). Ankette öğrenciler, her bir ifadeye ne ölçüde katılıp katılmadıklarını 5'li Likert tipi ölçek kullanarak belirtmişlerdir (1= Hiç, 2= Ara Sıra, 3= Sık Sık, 4= Çok Sık, 5= Her Zaman). Değerlendirme sırasında karşıt ifadelerin kodu tersine çevrilmiştir. On dokuz sorudan oluşan zaman yönetimi davranışları anketinin güvenilirlik katsayısı (cronbach alfa) 0.61 olarak bulunmuştur.

Ankette öğrencilerin demografik özelliklerini ve ders başarı notlarını ortaya koyan bir bölüm de bulunmaktadır. Anketler 2002 yılı Aralık ayı içerisinde uygulanmıştır.

Anketlerden elde edilen veriler SPSS 12.0 programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve verilerin analizi ve değişkenler arası karşılaştırmalarda bu programdan yararlanılmıştır.

III. BULGULAR

3.1. Öğrencilere İlişkin Demografik Bulgular

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin sayıları ve bağımsız değişkenlere göre dağılımları Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Araştırma Kapsamındaki Öğrencilerin Seçilmiş Bazı Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişkenler	Sayı	Yüzde
Cinsiyet		
Kız	148	54.2
Erkek	125	45.8
Yaş		
- 20	102	39.4
21 +	115	60.6
Medeni Durum		
Evli	5	1.8
Bekar	268	98.2
Barındığı Yer		
Aileden Ayrı Ev	68	24.9
Ailenin Yanı	100	36.6
Kredi Yurtlar Kurumu	62	22.7
Özel Yurt	43	15.8
Üniversite		
Fırat Üniversitesi	154	56.4
Hacettepe Üniversitesi	119	43.6
Program		
Tıbbi Dokü. Ve Sek.	79	28.9
Radyoloji	73	26.7
Anestezi	56	20.5
Tıbbi Laboratuvar	65	23.8
Sınıf		
1.Sınıf	161	59.0
2.Sınıf	112	41.0
Toplam	273	100.0

Tablo 1'den de anlaşılacağı gibi, araştırma kapsamındaki öğrencilerin yarısından fazlası kız (%54.2) ve tamamına yakını bekar (%98.2). Öğrencilerin 14'ü yaşını belirtmemiştir ve yaşını belirten öğrencilerin yaş ortalaması 23'tür.

Tablo 1'deki değişkenlerin yanında öğrencilere zamanı değerlendirme konusunda daha önce herhangi bir yayın okuyup okumadıkları sorulmuş ve öğrencilerin %63.7'si (174 kişi) zamanı değerlendirme ile ilgili yayın okuduğunu, %34.1'i (93 kişi) ise okumadığını belirtmiş, 6 öğrenci ise bu soruya cevap vermemiştir.

3.2. Öğrencilere Zaman Kaybettiren Faktörler

Öğrencilere en çok zaman kaybettiren ilk beş faktör şunlardır (öğrencilerden çoğu birden fazla faktör belirtmişlerdir):

1. Televizyon ve radyo (%25.23),
2. Ulaşım ve trafik (%23.32),
3. Uyku düzensizliği (%20.44),
4. Arkadaşlarla gereksiz sohbetler (%17.89),
5. Rutin ve gereksiz işler (%13.09)

170 ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ZAMAN YÖNETİMİ DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARIN AKADEMİK BAŞARI İLE İLİŞKİSİ

3.3. Öğrencilerin Zaman Yönetimi Davranışlarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin zaman yönetim davranışlarına ilişkin sorular ve her bir sorudan aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapması Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin Zaman Yönetimi Davranışları Sorularından Aldıkları Puanlar

Sıra No	Zaman Yönetimi Davranışlarına İlişkin Sorular	X	Ss
1.	İşlerinizi planlamak için zaman ayırır mısınız?	3.23	1.18
2.	Günlük işleri belirli bir programa göre yapar mısınız?	3.02	1.22
3.	Bir gün sonrası veya herhangi bir zaman dilimi için “yapılacaklar listesi” hazırlar mısınız?	2.52	1.24
4.	İşlerinizle ilgili kısa süreli amaçlar belirler misiniz?	3.56	1.15
5.	Yapılacak işleri öncelik ve önem sırasına göre dizez misiniz?	3.69	1.20
6.	Yapılacak işleriniz için son bitim tarihi belirler misiniz?	2.95	1.32
7.	Beklenmedik ve acil çıkabilecek işler için ihtiyati zaman ayırır mısınız?	3.15	1.39
8.	Yapmanız gereken işleri önemli olmayan nedenlerle erteler misiniz?*	3.51	1.26
9.	İşlerinizi son dakikada yetiştirme durumunu yaşıyor musunuz?*	2.69	1.25
10.	Zamanınızın çok hızlı bir biçimde akıp gittiği duygusuna kapılır mısınız?*	1.96	1.15
11.	Bir işi yaparken plansız bir şekilde başka bir işe geçme eğiliminde misiniz?*	3.48	1.20
12.	Özel ricalarla ya da kendi isteğinizle başkalarının işlerini yapar mısınız?*	2.49	1.08
13.	Size faydası olmayan iş ve görüşmelere “hayır” diyebiliyor musunuz?	3.32	1.31
14.	Belirlediğiniz randevu ve görüşme saatlerine uyuyor musunuz?	4.30	0.97
15.	Günlük işler içinde boğulur musunuz?*	3.17	1.24
16.	Belirli bir konu üzerinde çalışırken, çalışma masanızda ders ile ilgisi olmayan şeyler bulunur mu?*	3.26	1.39
17.	Ders çalışırken çalışmanızın kesilmesini önlemek için önlemler alır mısınız?	3.41	1.31
18.	Derslerinize sınav tarihlerini dikkate almadan düzenli bir şekilde çalışır mısınız?	2.54	1.25
19.	Büyük sınavlardan hemen öncesindeki gece hâlâ çalışmaya devam eder misiniz?*	2.02	1.32
Toplam		3.07	0.43

* Ters puanlanan sorular

Öğrencilerin zaman yönetimi davranışlarına ilişkin sorulara verdikleri puanların aritmetik ortalamaları hesaplanmış ve istatistiksel analizler bu ortalamalar üzerinden yapılmıştır. Anket sorularında 5’li Likert ölçeği kullanıldığı için orta noktada puan olarak 3 bulunmaktadır.

Tablo 2’de de görüldüğü gibi, öğrencilerin zaman yönetimi puanı genel olarak 3.07’dir. Bu rakam, öğrencilerin zaman yönetimi konusunda iyi ya da kötü gibi uç noktalarda olmadıklarını, orta düzeyde bulduklarını göstermektedir.

Tablo 2’deki sorular içinde öğrencilerin orta noktadan daha az puan aldıkları sorular, zaman yönetimi konusundaki problemlerine ışık tutabilir. Öğrenciler, “bir gün sonrası veya herhangi bir zaman dilimi içerisinde ‘yapılacaklar listesi’ hazırlar mısınız?” sorusundan 2.52±1.24 puan; “zamanınızın çok hızlı bir biçimde akıp gittiği duygusuna kapılır mısınız?” sorusundan 1.96±1.15 puan; “özel ricalarla ya da kendi isteğinizle başkalarının işlerini yapar mısınız?” sorusundan 2.49±1.08 puan; “derslerinize sınav tarihlerini dikkate almadan düzenli bir şekilde çalışır mısınız?” sorusundan 2.54±1.25 puan; “büyük sınavlardan hemen öncesindeki gece hâlâ çalışmaya devam eder misiniz?” sorusundan ise 2.02±1.32 puan almışlardır.

Bunun yanında öğrencilerin zaman yönetimi açısından en çok dikkat ettikleri konunun randevu ve görüşme saatlerine uyma olduğu görülmektedir (4.30±0.97).

Öğrencilerin zaman yönetimi davranışlarından aldıkları puanların seçilmiş bazı değişkenlere göre dağılımı Tablo 3’te verilmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Zaman Yönetimi Puanlarının Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişkenler	n	X	Ss	F/t	p
Cinsiyet					
Kız	148	3.10	0.43	1.51	0.13
Erkek	125	3.02	0.43		
Yaş					
- 20	102	3.09	0.43	0.89	0.37
21 +	115	3.04	0.45		
Barındığı Yer					
Aileden Ayrı Ev	68	3.00	0.45	1.31	0.27
Ailenin Yanı	100	3.09	0.46		
Kredi Yurtlar Kurumu	62	3.13	0.41		
Özel Yurt	43	3.02	0.39		
Üniversite					
Fırat Üniversitesi	154	3.08	0.46	0.51	0.60
Hacettepe Üniversitesi	119	3.05	0.40		
Program					
Tıbbi Dokü. Ve Sek.	79	3.03	0.43	4.87	0.00
Radyoloji	73	3.19	0.41		
Anestezi	56	3.13	0.42		
Tıbbi Laboratuvar	65	2.92	0.45		
Sınıf					
1.Sınıf	161	3.10	0.38	1.28	0.20
2.Sınıf	112	3.03	0.50		
Zamanı Değerlendirme İle ilgili Yayın					
Okuyanlar	174	3.12	0.46	2.93	0.00
Okumayanlar	93	2.95	0.37		
Toplam	273	3.07	0.43		

172 ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ZAMAN YÖNETİMİ DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARIN AKADEMİK BAŞARI İLE İLİŞKİSİ

Zaman yönetimi davranışları açısından öğrenciler, cinsiyete ($t=1.51$, $p=0.13$), yaş gruplarına ($t=0.89$, $p=0.371$), barındığı yere ($F=1.31$, $p=0.27$), üniversiteye ($t=0.51$, $p=0.60$) ve sınıflara ($t=1.28$, $p=0.20$) göre istatistiksel olarak farklılık göstermemektedir.

Öğrencilerin zaman yönetimi puanı programlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır ($F=4.87$, $p=0.00$). Yapılan Tukey's-b testi sonucunda farkın Tıbbi Laboratuvar öğrencilerinin puanının, diğer programların puanından düşük olmasından kaynaklandığı bulunmuştur.

Zamanı değerlendirme ile ilgili yayın okuyan öğrencilerin zaman yönetimi puanları, okumayanlara göre daha yüksektir. Aradaki bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=2.93$, $p=0.00$).

3.4. Öğrencilerin Başarı Puanları

Öğrencilere anket uygulandığı sırada tüm derslerden aldıkları ara sınav notlarını yazmaları istenmiş ve bu notların ortalamaları alınarak başarı puanları hesaplanmıştır. Öğrencilerin başarı puanlarının çeşitli değişkenlere göre dağılımı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4 . Öğrencilerin Başarı Puanlarının Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişkenler	n	X	SS	F/t	p
Cinsiyet					
Kız	148	71.46	12.68	6.33	0.00
Erkek	125	61.05	13.74		
Yaş					
- 20	100	69.84	12.79	3.16	0.00
21 +	146	64.09	14.72		
Barındığı Yer					
Aileden Ayrı Ev	63	64.90	15.92	5.88	0.00
Ailenin Yanı	97	64.34	13.15		
Kredi Yurtlar Kurumu	57	66.61	14.73		
Özel Yurt	42	74.57	9.635		
Üniversite					
Fırat Üniversitesi	152	59.41	12.65	-12.32	0.00
Hacettepe Üniversitesi	107	76.89	8.83		
Program					
Tıbbi Dokü. Ve Sek.	76	67.68	14.02	2.71	0.04
Radyoloji	68	69.64	13.48		
Anestezi	53	65.58	14.83		
Tıbbi Laboratuvar	62	62.95	13.83		
Sınıf					
1.Sınıf	157	67.23	14.44	0.84	0.39
2.Sınıf	102	65.71	13.69		
Zamanı Değerlendirme İle ilgili Yayın					
Okuyanlar	164	66.06	13.79	-0.68	0.49
Okumayanlar	89	67.34	14.97		
Toplam	273	66.63	14.14		

Tablo 4'te de görüldüğü gibi, öğrencilerin başarı puanları okudukları sınıf hariç, tüm değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Öğrenciler cinsiyete göre karşılaştırıldığında, kız öğrencilerin başarı puanlarının erkeklerden yaklaşık 10 puan yüksek olduğu görülmektedir. Aradaki bu farklılık istatistiksel olarak da anlamlıdır ($t=6.33$, $p=0.00$).

Öğrencilerin başarı puanları iki kategoride toplanan yaş gruplarına göre karşılaştırıldığında, 20 yaş ve daha altındaki öğrencilerin, 21 yaş ve daha üstü gruba göre daha başarılı oldukları görülmüştür. Aradaki fark istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur ($t=3.16$, $p=0.00$).

Öğrencilerin barındıkları yerlerin de başarılı puanlarında farklılık oluşturduğu görülmektedir. Öğrenciler arasında ailenin yanında, aileden ayrı bir evde ve kredi yurtlar kurumu yurdunda kalanların başarı puanları birbirine yakınken, özel yurttan kalan öğrencilerin daha başarılı oldukları görülmektedir. Aradaki bu fark istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur ($F=5.88$, $p=0.00$).

Üniversitelere göre öğrenciler karşılaştırıldığında, Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin Fırat Üniversitesi öğrencilerine göre derslerinde daha başarılı oldukları ve aradaki farkın istatistiksel olarak da anlamlı olduğu bulunmuştur ($t=-12.32$, $p=0.00$).

Öğrencilerin okudukları programlara göre başarı puanları karşılaştırıldığında gruplar arasında farklılık bulunmuştur ($F=2.71$, $p=0.04$). Yapılan Tukey's-b testi sonucunda farkın Radyoloji programı öğrencilerinin başarı puanlarının Tıbbi laboratuvar öğrencilerinin puanlarına göre yüksek olmasından kaynaklandığı bulunmuştur.

Zamanı değerlendirme ile ilgili yayın okuyan öğrencilerin başarı puanları ile okumayan öğrencilerin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($t=-0.68$, $p=0.49$).

3.5. Öğrencilerin Başarı Puanları İle Zaman Yönetimi Davranışları Arasındaki İlişki

Öğrencilerin zaman yönetimi puanlarının başarı puanlarına göre dağılımı Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Zaman Yönetimi Puanının Başarı Puanlarına Göre Dağılımı

Değişkenler	n	X	Ss	F/t	p
Başarı Puanları					
- 49	38	2.86	0.39	4.47	0.00
50 - 64	69	3.09	0.36		
65 - 79	92	3.08	0.48		
80 +	60	3.18	0.41		
Toplam	259	3.07	0.43		

Tablo 5'te de görüldüğü gibi zaman yönetimi puanları öğrencilerin başarı puanlarına göre farklılık göstermektedirler. Başarı puanı en yüksek grubun zaman yönetimi puanı da yüksektir. Gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur ($F=4.47$, $p=0.00$). Yapılan Tukey's-b testi sonucunda farkın başarı puanı 49 ve daha düşük olan öğrencilerin zaman yönetimi puanlarının diğer gruplardan düşük olmasından kaynaklandığı bulunmuştur.

174 ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ZAMAN YÖNETİMİ DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARIN AKADEMİK BAŞARI İLE İLİŞKİSİ

Ayrıca zaman yönetimi puanları ile sınıflandırılmamış başarı puanları arasındaki ilişki Pearson katsayısı ile ölçüldüğünde, zaman yönetimi puanı ile başarı puanı arasında pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0.18$, $p=0.00$). Bu sonuçlar zamanı iyi kullanma ile derslerde başarılı olma arasında önemli ilişki olduğunu göstermektedir.

IV. TARTIŞMA

Öğrencilere kendilerine en çok zaman kaybettiren faktörlerin başında televizyon ve radyo gelmektedir. Türkiye’de özellikle çocuklar ve öğrenciler için televizyonun önemli bir sorun oluşturduğu bilinmektedir. Yapılan bir araştırmada çocukların haftada ortalama 25 saat televizyon karşısında oldukları ve televizyon seyretme süresi ile öğrencilerin başarılarının ve sosyal ilişkiler kurabilme yeteneklerinin azaldığı gözlemlenmiştir (Değirmenci, 1994: 102-103). Bu araştırmada da üniversite öğrencileri televizyon seyretmenin ve radyo dinlemenin zamanlarını kaybettirdiğini belirtmişlerdir.

Öğrencilere zaman kaybettiren diğer faktörlere bakıldığında ulaşım ve trafik ile rutin ve gereksiz işlerin öğrencilerden kaynaklanan faktörler olmadığı söylenebilir. Diğer üç zaman kaybettiren faktör ise (televizyon ve radyo, uyku düzensizliği, arkadaşlarla gereksiz sohbetler) öğrencilerin kendilerinden kaynaklanan faktörlerdir. Öğrencilerin zaman kazanmak için bu üç faktör üzerinde daha çok durmaları gerekir.

Öğrencilerin zaman yönetimi puanı genel olarak 3.07’dir. Bu rakam öğrencilerin zaman yönetimi konusunda iyi ya da kötü gibi uç noktalarda olmadıkları, orta düzeyde bulduklarını göstermektedir. Daha önce yöntem ve soruların içeriğinin aynı olduğu bir araştırmada öğretmenlerin genel olarak zaman yönetimi davranışlarından aldıkları puan 3.758 olarak bulunmuştur (Kocabaş ve Erdem, 2003: 200). Bu da öğrencilerin henüz profesyonel çalışma hayatına atılmadıkları için yeterli zaman duyarlılığını kazanmadıklarını gösterebilir.

Öğrencilerin orta noktadan daha az puan aldıkları sorular, zaman yönetimi konusundaki problemlerine ışık tutabilir. Bu durumda öğrencilerin zaman yönetiminin en somut adımlarından birisi olarak düşünülen “yapılacaklar listesi” hazırlama konusunda düşük puan aldıkları görülmektedir (2.52 ± 1.24). Hastane yöneticileri üzerinde yapılan bir araştırmada aynı sorudan yöneticiler 3.35 ± 1.22 puan almışlardır (Erdem, 1997: 53). Öğrenciler profesyonel hayatın karmaşasına girmediklerinden ve her günün yapılacak işleri diğer çalışanlara göre belirgin ve daha az olduğundan bu yöneme başvurmuyor olabilirler.

Öğrenciler “zamanımızın çok hızlı bir biçimde akıp gittiği duygusuna kapılır mısınız?” sorusundan da oldukça düşük puan almışlardır (1.96 ± 1.15). Zamanın çok hızlı bir biçimde akıp gittiği duygusu çağımız insanının ortak problemidir. Ancak etkili zaman yönetimi teknikleri uygulandığında işlerin yerli yerinde ve zamanında yapılması bu duyguyu azaltacaktır.

“Özel ricalarla ya da kendi isteğinizle başkalarının işlerini yapar mısınız?” sorusundan da öğrencilerin düşük puan aldıkları görülmektedir. (2.49 ± 1.08). Öğrencilerin çevrelerindeki kişilerin isteklerine “hayır” diyebilme konusunda yetersiz kaldıkları söylenebilir.

Öğrenciler “derslerinize sınav tarihlerini dikkate almadan düzenli bir şekilde çalışır mısınız?” sorusundan 2.54 ± 1.25 puan, “büyük sınavlardan hemen öncesindeki gece hâlâ çalışmaya devam eder misiniz?” sorusundan ise 2.02 ± 1.32 puan almışlardır. Son gecede sınavlara çalışma stres ve kötü akademik performans kaynağı olarak değerlendirilmektedir (Macan et al., 1990: 760). Özellikle Türk öğrencilerin derslere düzenli çalışmak yerine, sınav tarihine çok az bir süre kala derslere çalışmaya başlama

alışkanlıkları olduğu söylenebilir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar da bu yargıyı destekler niteliktedir.

Zaman yönetimi davranışları içerisinde öğrenciler en yüksek puanı randevu ve görüşme saatlerine uyma konusunda almışlardır (4.30 ± 0.97). Genel olarak profesyoneller üzerinde yapılan zaman yönetimi araştırmalarında randevu ve görüşme saatlerine uymanın yüksek olduğu görülmektedir. Aynı sorudan öğretmenler 4.30 ± 0.97 puan (Kocabaş ve Erdem, 2003: 198), hastane yöneticileri ise 4.04 ± 1.26 puan (Erdem, 1997: 81) almışlardır.

Öğrencilerin zaman yönetimi puanları cinsiyet, yaş, barındığı yer, üniversite ve sınıf değişkenlerine göre farklılık göstermemektedir. Bazı araştırmalarda kadınların erkeklere göre zamanlarını daha iyi yönettikleri bulunmuştur (Erdem, 1997; Macan et al., 1990). Bu araştırmada da kız öğrencilerin zaman yönetimi puanı erkeklerden yüksek bulunmuş ancak aradaki bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t=1.51$, $p=0.13$).

Zaman yönetimi ile ilgi araştırmalarda, zamanın etkili kullanılması ile zaman yönetimi konusunda kitap okuma, eğitim görme ve seminere katılma gibi faaliyetler arasında anlamlı korelasyonlar olduğu bulunmuşlardır (Macan et al., 1994; Wolfolek and Wolfolek, 1986; Orpen, 1993). Bu araştırmada da zaman yönetimi ile ilgili kitap ya da makale okuyan öğrencilerin zaman yönetimi puanları, diğerlerine göre daha yüksek bulunmuştur. Aradaki bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=2.93$, $p=0.00$).

Öğrenciler zaman yönetimi puanları açısından programlara göre karşılaştırıldığında, Tıbbi Laboratuvar öğrencilerinin puanının, diğer programlardan düşük olduğu ve bu farklılığın da istatistiksel olarak anlamlı bulunduğu görülmüştür ($F=4.87$, $p=0.00$). Zaman yönetimi puanında etkili olan zamanı değerlendirme konusundan kitap ya da makale okuma yüzdesi Tıbbi Laboratuvar öğrencilerinde en düşüktür (%54). Bu yüzde Anestezi programı için %76.8, Radyoloji programı için %66.2 ve Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik programı için %64.9'dur. Tıbbi Laboratuvar programındaki öğrenciler arasında zamanı değerlendirme konusundaki kitap ya da makale okuyanların sayısının diğer programlara göre daha az olması zaman yönetimi puanının farklılaştırmasına neden olmuş olabilir.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin başarı puanları okudukları sınıf hariç, tüm değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Cinsiyete göre yapılan karşılaştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha başarılı oldukları ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t=6.33$, $p=0.00$). Yine 20 yaş ve daha altındaki öğrencilerin, 21 yaş ve daha üstü gruba göre daha başarılı oldukları görülmüştür. Bu araştırmadan hareketle kız öğrencilerin erkek öğrencilere ve yaşça küçük olanların büyük öğrencilere göre derslerinde daha başarılı oldukları söylenebilir. Ancak bu sonucun farklı alanlarda okuyan öğrenciler üzerinde de araştırılması gerekir.

Barındıkları yerlere göre öğrenciler içinde en başarılı grup özel yurttaki kulanlardır. İstatistiksel olarak anlamlı bulunan bu farkın ($F=5.88$, $p=0.00$) özel yurtların öğrencilere yönelik sundukları imkanların diğer barınma yerlerine göre daha iyi olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Üniversitelere göre öğrenciler karşılaştırıldığında, Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin Fırat Üniversitesi öğrencilerine göre derslerinde daha başarılı bulunmuş ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($t=12.32$, $p=0.00$). Bu farkın, her iki üniversitenin öğrenci profillerinin farklılığından kaynaklanabileceği söylenebilir. Yine öğrenciler okudukları programlara göre karşılaştırılmış ve Radyoloji programı öğrencilerinin Tıbbi laboratuvar programı öğrencilerine göre derslerinde daha başarılı oldukları ($F=2.71$, $p=0.04$) bulunmuştur. Zaman yönetimi puanı açısından da

176 ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ZAMAN YÖNETİMİ DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARIN AKADEMİK BAŞARI İLE İLİŞKİSİ

Radyoloji programı öğrencileri en yüksek, Tıbbi Laboratuvar öğrencileri en düşük grubu oluşturmaktadır.

Zamanı değerlendirme ile ilgili yayın okuma öğrencilerin zaman yönetimi puanlarını farklılaştırırken, başarı puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılığa neden olmamaktadır ($t=-0.68$, $p=0.49$).

Araştırmada son olarak zaman yönetimi puanları ile öğrencilerin başarı puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada başarı puanı en yüksek grubun zaman yönetimi puanı da yüksek bulunmuştur. Başarı puanı 49 ve daha düşük olan öğrencilerin zaman yönetimi puanlarının diğer gruplardan düşük olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunduğu görülmüştür ($F=4.47$, $p=0.00$). Ayrıca zaman yönetimi puanları ile başarı puanları arasındaki ilişki Pearson katsayısı ile ölçülmüş ve zaman yönetimi puanı ile başarı puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0.18$, $p=0.00$). İyi zaman yönetimi davranışlarının akademik başarıyı etkilediği bir çok araştırmada da ortaya konmuştur (Misra and McKean, 2000; Britton and Tesser, 1991; Campbell and Svenson, 1992; Macan et al., 1990). Bu araştırmadaki sonuçlar da göstermektedir ki, zamanı iyi kullanma ile derslerde başarılı olma arasında önemli ilişki vardır.

V. SONUÇ

Öğrencilerin zaman yönetimi davranışları ile ders başarı puanlarının çeşitli değişkenlere göre incelendiği ve zaman yönetimi ile ders başarısı arasındaki ilişkinin ortaya konduğu bu araştırmada elde edilen sonuçlar genel olarak şu şekildedir:

Öğrencilere en çok zaman kaybettiren faktörlerin başında televizyon ve radyo dinleme gelmektedir. Bunun dışında sırasıyla ulaşım ve trafik, uyku düzensizliği, arkadaşlarla gereksiz sohbetler ve rutin ve gereksiz işler öğrencilere en çok zaman kaybettiren faktörler arasındadır. Öğrenciler televizyon ve radyo dinlemeye daha az zamana ayırarak, düzenli bir uyku uyuyarak ve arkadaşlarla gereksiz sohbetleri azaltarak daha fazla zaman kazanabilirler. Ulaşım ve trafik ise öğrencilerin dışında bir faktördür.

Öğrencilerin genel zaman yönetimi puanı orta düzeyde bulunmuştur. Öğrenciler, ortalama zaman yönetimi puanını düşüren “yapılacaklar listesi” hazırlama, başkalarının işlerine “hayır” diyebilme, derslerine sınav tarihlerini dikkate almadan çalışma konularına önem verdikleri takdirde zaman yönetimi konusunda daha etkili olabileceklerdir.

Araştırmada vurgulanması gereken sonuçlardan birisi zaman yönetimi ile ilgili kitap ve makale okumanın öğrencilerin zamanlarını iyi yönetmede etkili olduğudur. Zaman yönetimi konusunda öğrencilere verilecek eğitim faaliyetlerinin, kitap ya da makaleler okutulmasının öğrencilere zaman duyarlılığı kazandıracığı söylenebilir.

Ders başarıları çeşitli değişkenlere göre karşılaştırıldığında kız öğrencilerin erkeklerden, yaşça küçük olanların büyüklerden, özel yurtlarda kalanların kredi yurtlarda, ailenin yanında ve aileden ayrı evlerde kalanlardan daha başarılı oldukları bulunmuştur. Burada öğrencilerin barınma yerlerindeki imkanlar düzeltilerek başarıları artırılabilir.

Araştırmanın ana temasını oluşturan zaman yönetimi davranışları ile ders başarı puanları arasındaki ilişki konusunda da önemli bulgular elde edilmiştir. Ders notları yüksek olan grupların zaman yönetimi puanları da yüksek bulunmuştur. Ayrıca zaman yönetimi davranışları ile başarı puanları arasında anlamlı pozitif ilişki bulunmuştur.

Buradan hareketle öğrencilerin zamanlarını iyi değerlendirmelerinin derslerindeki başarıya da yansıtacağı söylenebilir.

Bu araştırmada öğrencilerin zaman yönetimi davranışları yazarlar tarafından geliştirilen bir anketle ölçülmüştür. Öğrencilerin zaman yönetimi davranışlarını ve bu davranışların ders başarıları üzerindeki etkisini ortaya koymak için, geçerlilikleri ve güvenilirlikleri test edilmiş başka ölçeklerle ve geniş örneklemeler üzerinde yeni araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

1. BRITTON, B.K. and TESSER, A. Effects of Time Management Practices on College Grades. **Journal of Educational Psychology**, 83, 1991:405-410.
2. CAMPBELL, R.L. and SVENSON, L.W. Perceived Level of Stress Among University Undergraduate Students in Edmonton, Canada. **Perceptual and Motor Skills**, 75, 1992:552-554.
3. DEĞİRMENCİ, Y. **Zaman ve Değerlendirilmesi**. Kuşak Ofset, İkinci Baskı, İstanbul, 1994.
4. ERDEM, R. Yöneticiler İçin Zaman Yönetimi. **Modern Hastane Yönetimi**, 3(7), 1999: 26-31.
5. ERDEM, R. **Zaman Yönetimi ve Hastane Üst Düzey Yöneticileri Üzerinde Bir Uygulama**. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1997.
6. ERDEM, R. ve KAYA, S. Zaman Yönetimi. **Çağdaş Yerel Yönetimler**, 7 (2), 1998: 99-120.
7. KOCABAŞ, İ. ve ERDEM, R. Yönetici Adayı Öğretmenlerin Kişisel Zaman Yönetimi Davranışları. **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 13 (2), 2003: 191-202.
8. MACAN, T.H. Time Management: Test of a Process Model. **Journal of Applied Psychology**, 79 (3), 1994: 381-391.
9. MACAN, T.H et al. College Students Time Management: Correlation with Academic Performance and Stress. **Journal of Educational Psychology**, 82(4), 1990: 760-768.
10. MISRA, R. and McKEAN, M. "College Students' Academic Stress and Its Relation to Their Anxiety, Time Management, and Leisure Satisfaction", **American Journal of Health Studies**, 16, 2000: 41-45.
11. ORPEN, C. The Effect of Time Management Training on Employee Attitudes and Behavior: A Filed Experiment. **The Journal Psychology**, 128(4), 1993: 393-396.
12. WOLFOLK, A.E. and WOOLFOLK, R.L. Time Management: An Experimental Investigation. **The Journal of School Psychology**, 1986: 267-274.